

Hyvinvoinnin ehdoilla

Kristiina Lappalainen, Matti Kuittinen & Matti Meriläinen (toim.).
Pedagoginen hyvinvointi. Suomen kasvatustieteellinen seura 2008.

Teoksessa ”Pedagoginen hyvinvointi” Joensuun yliopiston pedagogisen hyvinvoinnin tutkimusryhmän tutkijat analysoivat pedagogiikan ja hyvinvoinnin keskinäistä yhteyttä. He tekevät käsitteellisen avauksen pedagogisen hyvinvoinnin ilmiön ja siihen yhteydessä olevien tekijöiden ymmärtämiseksi. Tut-

kijat pyrkivät määrittelemään pedagogista hyvinvointia teoreettisesti ja näin luoda pohjaa ilmiön empiiriselle tutkimukselle.

Tutkijat ovat asettaneet tavoitteekseen käynnistää opetuksen, oppimisen ja koulutusorganisaatioiden tutkimusta hyvinvoinnin näkökulmasta ja kehittää sitä tukevia pedagogisia rat-

kaisuja sekä toimintamalleja hyvinvoinnin edistämiseksi. Tutkijoiden mukaan yhteiskunnan muutos kohti oppimisyhteiskuntaa vaatii tehokkaiden pedagogisten ratkaisujen kehittämistä oppimisen edistämiseksi koko ihmisen elämänkaaren ajan. Tämän kehityksen tulisi tapahtua kuitenkin hyvinvoinnin ehdoilla eikä sen kustannuksella.

Suomi on menestynyt kansainvälisissä oppimistulosten vertailuissa (nk. PISA- tutkimuk-

set), mutta monet oppilaiden hyvinvointia koskevat vertailut kertovat, että suomalaiset koululaiset viihtyvät koulussa huomattavasti enemmän kuin ikätoverinsa muissa maissa. Tästä ilmentymistä ovat erityisesti tukea tarvitsevien määrän lisääntyminen, uupumuksen lisääntyminen ja koulupudokkaiden määrän lisääntyminen.

Joensuun yliopiston kasvatustieteilijät ovat tarttuneet tähän ajankohtaiseen aiheeseen pyrkien tutkimaan hyvinvointia erilaisissa oppimisympäristöissä. Kirjan kirjoittajat tarkastelevat hyvinvointia esiopetuksesta ja alkuopetuksesta aina lukioon ja yliopistoon asti. Tarkastelu kattaa niin opettajat kuin oppilaat. Teoksessa käsitellään oppiaine kiinnostusten, akateemisen minäkuvan ja sosioemotionaalisten ongelmien merkitystä pedagogisen hyvinvoinnin rakennusaineina. Samoin pohditaan opettajuutta, opettajien hyvinvointia sekä luokkaopetuksen merkitystä paitsi lasten oppimiselle myös heidän hyvinvoinnilleen.

Teoksessa analysoidaan pedagogiikan ja hyvinvoinnin keskinäistä yhteyttä ja tarjotaan käsitteellinen avaus ilmiön ja siihen yhteydessä olevien tekijöiden ymmärtämiseksi. Pedagogiikan ja hyvinvoinnin suhdetta määritellään yhdistämällä perinteiset hyvinvoinnin ja pedagogiikan käsitteet. Tarkastelu jatkuu liittämällä hyvinvointi pedagogisiin elementteihin ja rakenteisiin kuten esi- ja alkuopetuksen, opettamisen, oppimisen ja koko koulun kontekstiin unohtamatta erityisopetusta ja yliopisto-opiskelua. Hyvinvointi määritellään ihmisen psyykkisenä, sosiaalisena, fyysisenä ja henkisenä hyvinvoinnin kokemuksena. Niinpä teoksessa katsotaan hyvin-

vointia vuorovaikutuksen, jaksamisen, tunteen, opettamisen ja tutkimisen ilon sekä opettajan pedagogisen ajattelun ja oppimisen näkökulmista. Teoksessa pureudutaan myös hyvinvointia tuottaviin keinoihin kuten taitoja ja taideaineiden merkitykseen pedagogisen hyvinvoinnin tuottamisessa.

Mielestäni teoksen parasta antia on *Kristiina Lappalaisen, Risto Hotulaisen, Matti Kuorelahden ja Helena Thunebergin* artikkeli ”Vahvuuksien tunnistaminen ja tukeminen sosio-emotionaalista kompetenssia rakentamassa”. Artikkelissa kuvataan, miten hyvinvointia voidaan edistää suunnittelemalla opetus tukemaan kokonaisvaltaisesti oppilasta. Tällöin pedagogisen suunnittelun perustana on ymmärrys oppilaasta psyykkisenä, fyysisenä, sosiaalisena, emotionaalisenä sekä henkisenä kokonaisuutena. Hyvinvoinnin aikaansaaminen artikkelissa kuvattulla tavalla luo pohjaa myös sille ajattelulle, mistä lähtökohdistaa hyvinvointia tulee rakentaa myöhemmin myös työelämässä.

Matti Kuittisen ja Matti Meriläisen artikkeli ”Opiskelijan psykologinen sopimus” on tärkeä näkökulma hyvinvointiin. Hyvinvointia käsittelevässä tutkimuksessa psykologisen sopimuksen merkityksestä on kirjoitettu toistaiseksi vähän. Psykologinen sopimus on keskeinen lähtökohta hyvinvoinnille oli sitten kysymys opiskelusta tai työelämässä toimimisesta.

Kirjan lopussa Matti Kuittinen, Kristiina Lappalainen ja Matti Meriläinen tarjoavat suuntaviivoja pedagogisen hyvinvoinnin tutkimiseen. Suorittamisen, tehokkuuden, tuloksellisuuden ja menestymisen kasvava paine tuo uusia haasteita sekä

koulujärjestelmälle että kasvattajille ja kasvatettaville. Pedagogisen hyvinvoinnin tutkimukselle haasteeksi nousevat tehokkuusvaatimusten lisäksi ilmiön monitasoisuus ja -ulotteisuus. Yksilön hyvinvoinnin lisäksi olisi tarkasteltava myös yhteisöllistä hyvinvointia koulujärjestelmän eri tasoilla ja koulutusorganisaatioiden erilaisissa konteksteissa. Kilpailuyhteiskunnassa oppilaitoksia muovataan palvelemaan taloudellisen menestymisen vaatimuksia, jolloin entisen oppijakeskeisyyden sijalle nousee tehokkuuden korostaminen. Millaisia seurauksia tai sivuvaikutuksia se aiheuttaa pedagogiselle hyvinvoinnille tai miten pedagogista hyvinvointia voidaan edes tavoitella tällaisessa paineessa?

Kirjan toimittajat kiteyttävät kirjan lukujen yhteisen sanoman seuraavasti: ikäkausista riippumatta keskeisiä elementtejä pedagogiselle hyvinvoinnille ovat oppimisen ympäristöissä tapahtuva sosiaalinen vuorovaikutus, opetuksen, opiskelun ja oppimisen toimintaympäristöt sekä oppilaiden tukitoimet.

HYvinvointia ja ennen kaikkea työhyvinvointia on tutkittu runsaasti. Myös opettajien hyvinvointia ja jaksamista on tutkittu, samoin kouluviihtyvyyttä. Onko pedagogisen hyvinvoinnin tutkimuksessa kyse vain koulukontekstissa tapahtuvasta hyvinvoinnin tutkimuksesta ja näin on aikaansaatu uusi käsite ja tutkimuskohde?

Jäin pohtimaan, onko pedagoginen hyvinvointi tarpeellinen uusi käsite kuvaamaan ja selittämään hyvinvointia, joka liittyy opettajiin, oppilaisiin, pedagogisiin ja koulun rakenteita koske-

viin ratkaisuihin. Tarvitaanko erikseen pedagogisen hyvinvoinnin käsitettä, kun kysymys on hyvinvoinnin edistämisestä niiden ihmisten keskuudessa,

jotka työskentelevät koulujärjestelmässä ja ympäristönä on opiskelu- ja oppimiskontekstit? Kysymys siitä, mitä erityisiä haasteita pedagogiikka hyvinvoinnin

edistämiseksi asettaa, jää vielä avoimeksi.

Pirkko-Liisa Vesterinen